

U SPOMEN

MONS. IVAN GRAH

Mons. Ivan Grah, župnik u miru, kanonik Pulskog kaptola, crkveni arhivist, povjesničar, veliki prijatelj i marljivi suradnik Državnog arhiva u Pazinu, nakon duge i teške, jobovski strpljivo podnošene bolesti, blago je preminuo u subotu, u predvečerje Uskrsa, 23. travnja 2011., u svojoj 83. godini.

Rođen je u Cerovlju 17. ožujka 1928. od oca Josipa i majke Ane, rođ. Rade. U obitelji i ostaloj rodbini zvali su ga Pepi (Josip), očito zbog činjenice što mu je i otac bio Josip, a rodio se pred sam blagdan sv. Josipa. Školske 1945./46. godine dolazi iz koparskog u pazinsko sjemenište i ondje maturira 21. lipnja 1948. godine. Bio je među najboljim učenicima, a posebno se isticao u hrvatskom jeziku, matematici, povijesti, ali i drugim predmetima. Na njegovu je konačnu odluku da se posveti svećeničkom staležu svakako utjecala i mučenička smrt dragog mu profesora filozofije Miroslava Bulešića, a vjerojatno je taj događaj utjecao i na njegovu odluku da dio života posveti istraživanju progona katoličkih svećenika i vjernika.

Proživio je dug svećenički vijek: od ređenja 7. srpnja 1952. u crkvi svoga krštenja u Cerovlju do Velike subote, 23. travnja 2011. u pulskoj bolnici, dakle, gotovo 59 godina. Kao župnik djelovao je najduže u Gračišću od 1952. do 1983. godine. Od tada do umirovljenja 2009. bio je župnik Ližnjana i Šišana, a nakon toga se, zbog bolesti, povukao u Svećenički dom u Puli, gdje je i dalje, koliko su mu moći i narušeno zdravlje dopuštali, predano radio. Godine 1994. imenovan je kanonikom Pulskog kaptola, a 2010. imenovan je papinskim kapelanom i dobiva naslov monsinjor (*monseigneur*).

Bez obzira na velike obveze u prostranoj gračaškoj župi, na molbu biskupa Dragutina Nežića i ravnatelja sjemenišne gimnazije, mons. Bože Milanovića, dvije školske godine (1960./61. i 1961./62.) predaje povijest u toj gimnaziji.

Bio je velik i neutrudiv radnik. Nije imao »radnog vremena«. Njegovo radno vrijeme bili su dan i noć, svako vrijeme u kojem je bio potreban bratu čovjeku, bilo kao svećenik, ispovjednik i tješitelj, bilo kao suradnik i vrhunski znalac i savjetnik pri pružanju podataka stručnim i znanstvenim djelatnicima, kako na temelju stručne i znanstvene literature, na koju je trošio dio svojih skromnih novčanih sredstava, tako na temelju svojeg poznavanja povijesnih činjenica. Mnogi se s nostalgijom i danas sjećaju njegova »Fiće« koji je nemilice trošio za župljane svoje prostrane gračaške župe, »u vrijeme i nevrjeme«, posebno u vrijeme kada mnogi nisu imali automobil, a nešto je hitno trebalo obaviti, osobito kada su bili u pitanju bolesnici. Bio je *amator veritatis* i *defensor Veritatis*, neustrašiv branitelj Istine, pa i onda kada je trebalo ići na razne obavijesne razgovore, kada je trebalo otrpjeti lažne napise po dnevnom tisku (njegove demantije tisak nije objavljivao, premda se pozivao na zakon o tisku), i kada je, ni kriv ni dužan, morao odgovarati na sudu, bojeći se jedino onog Suda pred koji je došao u predvečerje Uskrsa 2011. godine. Trpio je zbog toga, posebno zato što je to jako žalostilo i plašilo njegovu majku Anu kojoj nije mogao sakriti sve svoje

probleme. Resila ga je darežljivost i gostoljubivost. Zahvaljujući njegovoj majci, vrlo su često za njegovim stolom sjedili gosti, posebno baš oni siromašni i napušteni koji su ga doživljavali kao prijatelja i zaštitnika.

Kada je Arhiv Hrvatske (danas: Hrvatski državni arhiv) u Zagrebu pripremao tromjesečni tečaj za arhivske radnike, dalekovidni zaslužni direktor tog Arhiva, Bernard Stulli, svjestan vrijednosti i važnosti arhivskog gradiva za povijest, predložio je biskupima i provincijalima da pošalju svoje svećenike/redovnike, zainteresirane za arhivsko blago, na taj tečaj. Pozivu se odazvao i porečko-pulski biskup dr. Dragutin Nežić, koji je, poznavajući sposobnosti i interes svećenika Ivana Graha, poslao upravo njega na tečaj. Tečaj je održan od kraja rujna do kraja prosinca 1968. godine. Ivan Grah pokazao je za vrijeme tog tečaja izuzetno zanimanje. Smatrao je svojom dužnošću dati sve od sebe i naučiti što više kako bi sutra mogao raditi na očuvanju i valorizaciji crkvenog arhivskog gradiva. Nije, kao velik dio polaznika, iskoristio mogućnost polaganja ispita u dva roka (kao i potpisani), nego je vrlo uspješno položio, već u prvom roku, cijelu skupinu predmeta.

Ivan Grah u više je navrata pisao za *Vjesnik Historijskih arhiva u Rijeci i Pazinu*. Objavio je tako, uz ostalo, »Urbar Pićanske biskupije (1617. – 1621.)« (sv. XVI, 1971.); »Nekoliko vijesti o pićanskoj buni 1653. godine u izvještajima pićanskih biskupa »Ad limina«« (sv. XXI, 1977.) i »Pazinski kraj u izvještajima pićanskih i porečkih biskupa Svetoj Stolici (1588. – 1780.)« (sv. XXI, 1983.).

Istraživao je relacije *Ad limina apostolorum* u Vatikanskom arhivu. Napisao je gotovo 200 stručnih i znanstvenih radova u raznim časopisima (*Istarska Danica, Croatica Christiana periodica...*). Marljivim sabiranjem pisanih izvora i svjedočenja suvremenika, od kojih neki, iz razumljivih razloga, nisu željeli da se objavi njihov identitet, uspio je prirediti za tisak dvije knjige: *Istarska Crkva u ratnom vihoru 1943. – 1945.* (Pazin: IKD »Juraj Dobrila« – »Josip Turčinović«, 1998.) i *Udarit ću pastira: sudbina nekih crkvenih djelatnika od 1940. do 1990. na području današnje Porečke i Pulske biskupije* (Pazin: »Josip Turčinović«, 2009.).

Godine 1970., dolaskom prof. Dražena Vlahova na mjesto direktora Historijskog arhiva u Pazinu (danas: Državni arhiv u Pazinu), uspostavljena je tijesna suradnja između Porečke i Pulske biskupije i Arhiva. Izaslanikom Biskupije imenovan je svećenik Ivan Grah, a izaslanikom Arhiva prof. Jakov Jelinčić, arhivist. Od 18. prosinca 1970. do 28. listopada 1980. zajedno su obišli 107 župa i popisali gradivo 159 župa, dekanata, kaptola i kapelanija. Proveli su na terenu 148 dana, radeći često i danonoćno. Sve je to dokumentirano u *Dnevniku rada* koji se čuva u Biskupijskom arhivu u Poreču. Na takav je način ostvarena suradnja bila jedinstvenim slučajem koji se dogodio na području bivše države. Zajedno su sredili i velik dio Biskupijskog arhiva. Treba istaknuti da je sve navedeno Ivan Grah radio gotovo bez naknade, ili uz vrlo malu naknadu s obzirom na uloženi trud. U Državnom arhivu u Pazinu na njega podsjećaju i knjige koje je darovao njegovoj knjižnici. Zbog svih (do)prinosa Ivana Graha Arhiv mu duguje veliku zahvalnost i trajni spomen.

Treba reći da je preko 30 godina bio uglednim članom Udruge crkvenih arhivista u Rimu (*Associazione Archivistica Ecclesiastica*). Aktivno je sudjelovao na mnogim skupovima

te Udruge (Brescia, Napulj, Rim...). Bio je vrlo cijenjen i njegovo se mišljenje uvažavalo. I u toj je udruzi ostavio dubok i svijetao trag.

Poznavajući ga kao svećenika, arhivista, povjesničara, a prije svega kao Čovjeka, za njega možemo reći:

EXEGIT MONUMENTUM.

Jakov Jelinčić